

SPOMINI NA ŽIVLJENJE IN AKCIJE POLJANSKE ČETE SPOMLADI 1942

Zaradi izredno ostre zime ter silnega nasilja Nemcev, ki so hoteli prebivalstvo prestrašiti in s tem preprečiti, da bi pomagali sodelovati s partizani, je vodstvo Cankarjevega bataljona kmalu po bitki v Dražgošah bataljon razdelilo na več manjših skupin. Te skupine so potem zaradi večje varnosti v največji možni konspiraciji prebile zimo v raznih zatočiščih na osamljenih kmetijah in drugih primernih objektih na posameznih območjih Gorenjske. Iz teh skupin je vodstvo Cankarjevega bataljona, v sestavo katerega so te skupine spadale, v marcu in aprilu 1942 formiralo 7 partizanskih čet. Ena od teh je bila Poljanska četa. Vključena je bila v 2. bataljon I. (Gorenjske) grupe partizanskih odredov, to je v tako imenovani Poljanski bataljon. Tega je štab I. grupe odredov formiral v drugi polovici aprila 1942. V Poljanski bataljon sta spadali tudi Loška in Selška četa.

Čeprav so bile te čete pomladi 1942 številčno razmeroma dokaj šibke, je pa njihova borbena in vojaška aktivnost bila zelo velika. Vojaške akcije in napadi na manjše nemške patrulje in vozila so se pomladi od druge polovice maja naprej kar vrstili. Bil sem tedaj desetar v Poljanski četi. Opisal bom eno takih akcij in prikazal, kako je tedaj potekalo naše življenje ter kako so se odvijale akcije.

Naša Poljanska četa, katere komandir je bil tedaj Janez Pohleven iz Črnega Vrha, komisar pa Jože Černič-Kostja iz Ljubljane, je v juniju 1942 taborila na Brdarskem kuclju v Planiškovem griču, ki leži med vasema Vinharje in Kremenik. Z enega od stražarskih mest se je videlo naravnost v bližnjo spodaj ležečo nemško postojanko v Poljanah. S tega stražarskega mesta smo podnevi lahko opazovali, kako so odhajale ali prihajale v postojanko posamezne nemške patrulje in enote ter tako zasledovali njihovo gibanje. Nemcem, ki so nas iskali večinoma v bolj oddaljenih krajih, se še

sanjalo ni, da imajo partizansko taborišče v taki bližini, tako rekoč pred nosom. V tem taborišču smo vzdržali okoli tri tedne, zato, ker smo držali strogo konspiracijo, kot smo pravili, to je, živeli smo v največji tišini. Govorili smo le polglasno, cvenk žlice ob skledo je bil že huda pregreha, hrano smo kuhali z brezdimnim ognjem. Vsa drva, večinoma suhe veje, smo olupili. Tišina v taborišču je bila največji porok za našo varnost pred nemškimi napadi in obkolutvami. Varovalo nas je tudi to, da smo akcije in napade na Nemce vedno izvajali, na povsem drugih koncih, običajno daleč stran od našega taborišča. Nikakor pa nismo bili strahopetni, saj smo prav v tem času izvršili vrsto uspešnih in zelo drznih akcij. Ena izmed takih je bil napad na nemško policijsko patruljo v neposredni bližini, to je komaj pol kilometra od nemške postojanke v Gorenji vasi, in to sredi dopoldneva. V tej postojanki je bilo tedaj po podatkih, ki smo jih dobili od svojih zaupnikov, od 250 do 300 nemških policistov.

Neko popoldne je komandir čete sklical zbor čete. Vedeli smo, da ima zopet nekaj za bregom. In res je začel potihoma pripovedovati, da je vodstvo čete dobilo od zaupnikov in sodelavcev OF na terenu podatke in obvestila, po katerih je možno izvesti dve uspešni akciji. Dejal je, da sta s komisarjem že izdelala načrt o izvedbi akcij, ter pripomnil, da je zamišljeno tako, da obe akciji, ki bosta na različnih krajih daleč narazen, izvršimo že naslednje jutro. Obe terjata dokajšnjo drznost, zato želi, da gredo v akcijo predvsem prostovoljci. Ker pa smo se javili vsi, je končno moral sam odrediti, kateri gremo v akciji in kateri ostanejo v taborišču. Naročil je še, da naj se skupini pripravita za odhod takoj po večerji in da bo tedaj dal podrobnejša pojasnila in navodila.

Krošnje velikih bukev, ki so se bohotile nad našim taboriščem, so polagoma že tonile v mrak, ko je k moji skupini.

v kateri nas je bilo 14 borcev, končno prišel komandir, ki smo ga nestrpno pričakovali. Crne oči so se mu v nastajajočem mraku hudomušno svetlikale, sem in tja pa je vmes zažarel nevarno blešketajoč in preteč plamenček, ko je začel pripovedovati. Dobil je obvestilo, da se vsako jutro vrača po vaški oziroma poljski poti, ki vodi s Hotavelj prek mosta proti Gorenji vasi, nemška policijska patrolja. Šteje 10 do 12 mož in je običajno oborožena z dvema puškomi-traljezoma, ki bi nam prišla hudo prav. Naši skupini je zaupana naloga, da patroljo napade in uniči ter zapleni nemško orožje. Povedal je, da patrolja po obvestilih, ki jih je dobil, odhaja vsak večer iz Gorenje vasi proti Kopačnici in Leskovci v pomoč tamkajšnji obmejni posadki, vrača pa se zjutraj. Seznanil nas je, da se patrolja vse do bližine Gorenje vasi giblje v strogi pripravljenosti in z velikim razmakom med posamezniki, potem pa se običajno strne ter precej brezskrbno nadaljuje pot v eni ali več manjših skupinah. Zato moramo patroljo napasti v neposredni bližini postojanke, kjer se napada sploh ne dajejo. Napad mora biti bliskovit in izvršen od blizu, tako da bodo zadetki sigurni in da bo možno uspešno uporabiti tudi bombe. Kraj napada je bil določen ob potoku, ki prečka pot, po kateri bo prišla patrolja. Zasedo moramo razmestiti v polkrogu tako, da bomo nemško patroljo z nenadnim križnim ognjem uničili že s prvimi dobro namerjenimi rafali iz obeh puškomitraljezov, ki sta v skupini. Borci pa naj prav tako vzamejo na cilj vsak svojo žrtev, potem pa po potrebi še napadejo z bombami.

Takoj po nagovoru in pojasnilih sta obe skupini odšli na pot. Komandir Janez je s svojo skupino odšel proti Črnemu Vrhu, kjer je drugo jutro napadel pripadnike nemškega delavskega bataljona, ki so pod varstvom obmejne policije ob tedanji nemško-italijanski meji gradili žične ovire in polagali minska polja, da bi tako partizanom preprečili ali vsaj zelo otežili prehajanje preko meje. Ker so pri tem delu pomagali oziroma bili zaposleni tudi civilisti — domačini, je to naše skupine, ki so te napade izvajale, precej oviralo in omejevalo, da ne bi bile žrtve teh napadov tudi ti delavci. To akcijo je komandir uspešno izvedel. Z nenadnim napadom je razpršil in pognal v beg Nemce in mobilizirane delavce. Ker so bili Nemci pomešani med civiliste in ker se zaradi

konfiguracije terena ni mogel dovolj približati obmejnemu policistom, ki so varovali delavce pri gradnji žičnih ovir, Nemci razen nekaj ranjenih niso imeli izgub. Ker so se napadi ponavljali, so potem Nemci za nekaj mesecev prenehali na tem območju z gradnjo žičnih ovir in minskih polj.

Jaz pa sem tedaj s svojo skupino odšel na drugo stran oziroma v smer proti Gorenji vasi. Na nebu so že žarele zvezde, ko sem s svojo skupino prišel iz gozda, ki je bil že zagrnjen v temo. Trava, na katero je padala rosa je šelestela pod nogami, ko smo se pod Vinharji pomikali proti Bačnam. Ko smo v Bačnah prispeli na pot, ki vodi iz Vinharjev proti Sv. Urbanu, se je kolona še bolj razmaknila v pripravljenosti takojšnjega udarca, če bi naletela na Nemce, ki so ob tej poti večkrat postavili zasede. Naših korakov po gozdni poti skoraj ni bilo slišati, le sem in tja je zaškrtal komu pesek ali kamen pod nogami, kar je še bolj zaostriilo naše čute. Ko smo se približali cesti, ki vodi iz Gorenje vasi proti Lučičnam, je nekje na Dobravi zalajal pes. Ustavili smo se in poslušali. Kajti lajanje psov nas je zmeraj opozarjalo, da je nekaj v vasi, običajno Nemci, saj civilisti zaradi policijske ure ob tem času niso bili več zunaj hiš. Ko je pes utihnil in ko ni bilo čutiti nobenega glasu, smo se globoko sklonjeni drug za drugim spustili preko ceste in po vrtovih in poljih nadaljevali pot proti zaselku Lajše. Ker je bilo vse tiho in ni bilo čutiti Nemcev v bližini, sem nekaj borcev postavil za stražo in opazovanje na primerna mesta v kritju za drevesom, z drugimi pa sem se približal k Čadeževi domačiji. Na trkanje sta se kmalu oglasili domači dekleti in prišli iz hiše. Povprašali smo ju, ali sta videli kakšno nemško patroljo, ki bi šla tod proti Zirovskemu vrhu ali pa obratno. Dejali sta, da Nemecev tisti dan nista videli, možno pa je, da so šli proti Zirovskemu vrhu po kakšni drugi poti. Povprašali smo ju še druge stvari, ki so nas zanimale, potem smo se vendar odpravili naprej. Preden smo odšli, sta nam prinesli mleka in kruha. Ko smo se okrepčali, smo odšli po bližnjici skozi gozd proti Hotavljam.

V gozdu nad krajem, ki je bil predviden za napad, smo pogleli. Ob prvi zarji pa smo se spustili po strmini hriba, imenovanega Čela, v dolino, ki se je kopala v rahli megli. Ko smo prispeli na kraj napada, je bilo kmalu toliko svetlo, da sva si z bratom Jožetom-Mitjem, ki je

bil mitraljezec, ogledala položaj zaradi razmestitve zasede. Ugotovila sva, da je najbolj skrito in za oba mitraljezca najbolj pripravno mesto za zasedo v z grmičevjem obraščenem in precej globokem koritu potoka, ki priteče izpod Žirovskega vrha. Mesto je bilo naravni zaklon, naravnost odlično za naš namen. Takoj za tem sem na to mesto privedel celo skupino. Mitraljezca sta v koritu potoka zavzela vsak eno krilo, tako da sta obvladala čistino pred seboj vse do mostu preko Sore pri Hotavljah, od koder smo pričakovali prihod nemške policijske patrolje. Med njiju sem razmestil njune pomočnike. Ostale borce pa sem razporedil v polkrogu v grmičevju v vznožju hriba ob poti v oddaljenosti kakih 15 do 20 metrov od nje. Vsak strelec si je njemu določen položaj vkopal in ga utrdil s skalami. V tako pripravljenih zaklonih smo bili zavarovani pred nemškimi krogلامي ali drobci granat.

Vse te priprave smo hitro opravili. Potem pa smo čedalje nestrpnje pričakovali, kdaj bomo zagledali Nemce. Toda ni jih hotelo biti od nikoder. Okrog 6. ure zjutraj se je pripeljal mimo s kolesom neki domačin, nekoliko za njim pa je po poti iz Gorenje vasi proti Hotavljam prišel še neki kosec, Nista nas opazila. Megla je že davno izginila, sonce je bilo že visoko, nemške patrolje pa še od nikoder. Postajali smo že nervozni. Bližala se je 9. ura. Tedaj pa me pritajeno pokliče mitraljezec Ivan Klemenčič-Zane, doma iz Ljubljane, ki je bil nameščen na levo krilo zasede v potoku korita. Ko prihitim k njemu, mi ves razburjen in napet skozi razgrnjeno grmovje pokaže Nemce, ki so prihajali iz Gorenje vasi nam izza hrbta. Skočim k bratu Jožetu, ki je bil v zasedi na desnem krilu. Takoj se je premestil in pripravil za borbo ter naperil mitraljez proti gruči Nemcev, ki so se mu hitro bližali. V naglici sem premeščal še ostale borce in bombaše, vendar tega nisem uspel izpeljati do kraja. Nemci so prihajali proti nam v neredu v več gručah, ki so bile precej oddaljene. Prva je medtem prispela skoraj do nas. Bratu Jožetu-Mitju, ki je bil z mitraljezom tik ob poti, po kateri so prihajali Nemci, so se približali že na kakih 30 metrov. Da ne bi imeli kritja pod grebenom potoka, v katerega koritu je bil nameščen, je zato udaril prej, kot sem preuredil zasedo. Po prvem rafalu so na poti obležali mrtvi trije Nemci z mitraljezom in brzostrelko, eden, ki je bil verjetno ranjen, pa je

skočil pod pot in klical na pomoč, dva pa sta se zvalila v koruzo ob poti. Medtem je začel točiti po Nemcih s svojim mitraljezom tudi Zane in seveda tudi mi ostali s puškami. Skupina Nemcev, ki je šla za prvo, pa je deloma poiskala kritje v jarku ob cesti, od koder je začela besno streljati proti nam, deloma je zbežala preko Sore na drugo stran.

Zeel sem na vsak način dobiti puško-mitraljez, brzostrelko in puško od ubitih Nemcev, katerih orožje se je bleščalo na soncu pred nami. Zato sem ukazal mitraljezcema, naj z menjajočim neprestanim ognjem krijeta mene in še dva borca, da skočimo po orožje. Ko smo ravno hoteli to izvesti, pa je prišlo novo presenečenje. Na drugi strani Sore je po glavni cesti, oddaljeni od nas okrog sto metrov, prav tedaj prihajala iz Gorenje vasi proti Hotavljam močna nemška policijska kolona, ki je seveda takoj posegla v boj in se razvila v strelce in začela nažigati z vso silo proti nam. Zaradi teh okolištin smo se morali hitro umakniti proti Žirovskemu vrhu, ne da bi uspeli pobrati in odnesti orožje, ki je ležalo na poti pred nami.

Ker smo vedeli, da ima policija v Gorenji vasi kamione in oklopni avtomobil in da nam bo verjetno skušala po vojaški cesti, ki pelje iz Gorenje vasi na Žirovski vrh, priti za hrbet in preprečiti umik, smo se z vso naglico umikali po silni strmini hriba Čela proti Žirovskemu vrhu. In nismo se motili. Ko smo se vsi upehani z zadnjimi silami približali cesti, smo že zaslišali rohnenje avtomobilskih motorjev na cesti za ovinkom pod nami. Zadnji borec je komaj prečkal cesto in že se je izza ovinka prikazal oklopnjak in več kamionov policije. Nekoliko naprej nad nami so se ustavili, poskakali iz avtomobilov in se razvili v strelsko linijo in začeli obkoljevati območje hriba Čela. Z zahodne strani pa je obkoljevalni manever izvajala posadka s Fužin. Spodaj ob Sori in cesti med Gorenjo vasjo, Hotavljami in Pogaro pa je prežala na nas SS policija iz kolone, ki sem jo prej omenil. Kmalu smo začuli divje streljanje in treskanje bomb. Nemci so pri obkoljevanju in prodiranju pred seboj čistili teren, misleč, da so nas oklenili v obroč, iz katerega ni izhoda. Računali so, da smo pod njimi v območju Čela ter da nas bodo potisnili v dolino pred puške in mitraljeze SS policije. Mi pa smo se med tem po gozdu pomikali proti Todražu. Tam smo se zavlekli v gosto in s srobotom zaraščeno grmovje

ter v strogi pripravljenosti za morebiten spopad pričakali večer. Zvečer pa smo se vrnili v taborišče. Tu smo zvedeli, kakšen uspeh oziroma rezultat je imela skupina, ki je izvedla akcijo na meji.

Akcija naše skupine nam zaradi opisanih okoliščin ni uspela tako, kot je bilo predvideno. Najbolj žal nam je bilo, ker nismo mogli odnesti orožja ubitih Nemcev. Kljub temu pa je bila akcija po-

membna, saj je bila izvršena sredi dopoldneva v neposredni bližini nemške postojanke v Gorenji vasi, v kateri je bila prav tedaj nameščena zelo močna posadka policije. Akcija je ugodno odjeknila med prebivalstvom, saj je vllila ljudem novega poguma in okrepila njihovo borbena zavest za boj proti okupatorju.

Anton Peternel-Igor